The Clean Paper

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Küçük çocuklar önce yalnızca bencil değil: hızlı seçimleri yavaş seçimlerinden daha prososyaldi

3–10 yaşlarında İtalyanca konuşan 537 çocukla yapılan çalışmada araştırmacılar çocuklardan zaman baskısı altında veya bir gecikmeden sonra sosyal kararlar vermelerini istedi. En küçük çocukların hızlı yanıtları yavaş yanıtlarına göre daha işbirlikçi, daha dürüst ve düşük teklifleri kabul etmeye daha yatkındı. Çocuklar büyüdükçe bu sezgisel prososyallik kaybolmadı; bunun yerine düşünerek verilen prososyallik ona yetişti. Dikkatli okuma: bu, çocukların her yerde doğaları gereği iyi olduğunun kanıtı değil. Tek bir Kuzey İtalya örnekleminde ve laboratuvar oyunlarında, erken prososyal dürtülerin kararlı kalabildiğine ve düşünsel prososyal akıl yürütmenin sonradan yetiştiğine dair kanıt.

Written by Cinzia Vaglio · Cross-checked by Lucio Vaglio · Edited by Michele Renda · Figures by Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood*, Francesco Margoni, Francesco Nava, Chiara Sotis, Matthew R. Levy, Valerio Capraro and Elena Nava, Nature Human Behaviour (2026) · DOI: 10.1038/s41562-026-02487-4

İyi olmaya giden yavaş yol

Üç yaşındaki bir çocuğu paylaşmak, işbirliği yapmak veya doğruyu söylemek konusunda hızlı karar vermeye zorlarsanız ne olmasını beklersiniz?

Kolay hikâye, dürtünün bencil, düşünmenin ahlaklı olduğunu söyler. Çocuk şekeri kapar; daha büyük ve düşünceli çocuk kendini tutmayı öğrenir. Bu makale hikâyeyi karmaşıklaştırıyor. İtalyanca konuşan çocuklardan oluşan geniş bir örneklemde en küçük çocuklar hızlı yanıt verdiklerinde, beklemek zorunda oldukları duruma göre daha prososyaldi. Daha büyük çocuklar sezgisel koşulda daha az prososyal hale gelmedi. Değişen yavaş taraftı: müzakereci/düşünerek verilen prososyal kararlar yaşla birlikte arttı ve hızlı tarafa yetişti.

Sonucun önemli biçimi bu. "Çocuklar iyi doğar" değil. "Düşünmek çocukları bencil yapar" değil. Gelişimsel bir iddia: erken prososyal yanıtlar hızlı kararlarda ortaya çıktı ve yaklaşık olarak sabit kaldı; gecikmeyle verilen prososyal kararlar ise çocukluk boyunca güçlendi.

Yazarlar ne yaptı?

Ekip Milano, İtalya'da **3–10 yaşlarında 537 çocuğu** test etti. Her çocuk rastgele iki karar verme koşulundan birine atandı:

- **Zaman baskısı:** 10 saniye içinde yanıt ver.
- **Zaman gecikmesi:** yanıt vermeden önce en az 10 saniye bekle.

Ardından her çocuk şekerler, hayali partnerler ve basit ahlaki senaryolar etrafında kurulmuş, çocuklara uygun bir dizi sosyal karar görevini tamamladı. Her çocuk toplam **19 karar** verdi.

Görevler çeşitli sosyal davranış türlerini kapsıyordu:

- Çocukların ortak bir havuza kaç şeker koyacağına karar verdiği, havuzun ikiye katlanıp paylaşıldığı bir **Public Goods Game**.
- Başka bir çocuğa kaç şeker vereceğine karar verdiği bir **Dictator Game**.
- Şekerleri eşitsiz bölen teklifleri kabul veya reddettiği bir **Ultimatum Game**.
- Yalan söylemenin çocuğa daha fazla, partnerine daha az şeker kazandırdığı bir **Deception Game**.
- Bir kişiye zarar vererek beş kişinin kurtarılıp kurtarılamayacağına karar verilen, çocuklara uygun iki **ahlaki ikilem**.

Yazarlar bunları birbirinden ayrı beş oyun olarak ele almadı. Tercihlerin daha geniş özellikler halinde kümelenip kümelenmediğini görmek için faktör analizi kullandılar. Üç faktör ortaya çıktı:

- **Prososyallik:** tek seferlik durumlarda işbirliği, verme, dürüstlük ve başka oyuncunun kazancına zarar vermekten kaçınma eğilimi.
- **Sosyal İyimserlik:** diğer çocukların işbirliği yapacağına inanma.

- **Kabullenme:** adaletsiz olanlar dahil teklifleri genel olarak kabul etme isteği.

Bu önemli, çünkü başlıktaki sonuç tek bir şeker-paylaşma görevi hakkında değil. Birkaç karar boyunca görülen bir örüntü hakkında.

> **Burada "sezgi" ve "müzakere/düşünme" ne anlama geliyor?**
>
> Bu makalede "sezgi" mistik bir iç ahlak duygusu anlamına gelmiyor. Zaman baskısı altında verilen karar demek: çocuk 10 saniye içinde yanıt vermek zorundaydı.
> "Müzakere" veya düşünerek karar verme ise zıt deneysel çerçeve: çocuk cevap vermeden önce en az 10 saniye beklemek zorundaydı.
> Bu manipülasyon ikili-süreç araştırmalarında yaygın, ama yine de bir vekil ölçüt. Hızlı yanıt saf içgüdü değildir; gecikmiş yanıt da saf akıl değildir. Dolayısıyla makalenin iddiası daha dar ve daha açık: bu zaman-baskısı ve zaman-gecikmesi koşullarında prososyal davranış farklı gelişimsel yollar izledi.

Ne buldular?

Ana sonuç, hızlı ve yavaş prososyal seçimlerin gelişiminde bir kesişme.

3 yaşında, hızlı koşuldaki çocuklar Prososyallik faktöründe yavaş koşuldaki çocuklardan daha yüksek puan aldı. Bildirilen etki **beta = 0,66**, **%95 güven aralığı 0,35–0,97** idi (rehber). Düz dille: en küçük çocuklarda hızlı-karar koşulu daha fazla prososyal davranışla ilişkiliydi.

Bu hızlı prososyalliğin yaşla **arttığına veya azaldığına dair açık kanıt yoktu**. Yazarlar sezgisel Prososyallikte güçlü bir yaş eğilimi bulmadı.

Yavaş koşul farklıydı. **Düşünerek verilen Prososyallik yaşla arttı** (**beta = 0,09**, %95 GA 0,04–0,13). Çocuklar büyüdükçe hızlı ve yavaş kararlar arasındaki fark daraldı. **9–10 yaşlarında** makale karar modları arasında anlamlı fark bulmadı.

Diğer iki faktör farklı davrandı:

- **Sosyal İyimserlik** yaşa veya karar moduna göre değiştiğine dair kanıt göstermedi.
- **Kabullenme** yaşla azaldı, özellikle gecikmeli koşulda: daha büyük çocuklar başkalarının tekliflerini genel olarak kabul etmeye daha az istekliydi.

Görev düzeyindeki sonuçlar ayrıntı katıyor. Hızlı koşul, en küçük çocuklarda Public Goods Game'de daha fazla işbirliği ve Deception Game'de daha fazla dürüstlükle ilişkiliydi. Dictator Game'de küçük çocukları açıkça daha özgeci yapmadı. Dolayısıyla makale "sezgi bütün prososyal davranışları güçlendirir" demiyor. Birkaç görevden oluşturulmuş geniş bir prososyal faktörün erken çocuklukta zaman baskısı altında daha yüksek olduğunu, düşünerek verilen prososyalliğin ise yaşla arttığını söylüyor.

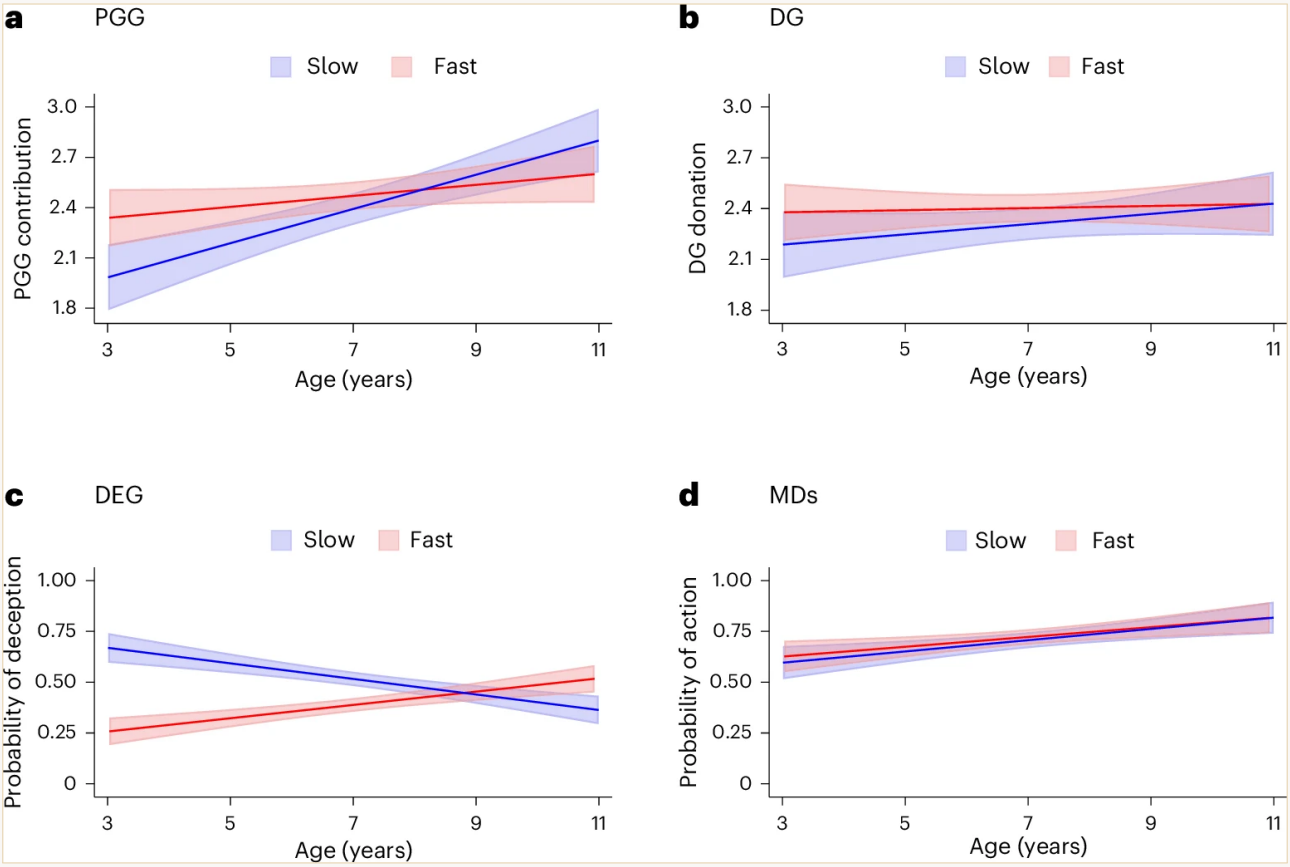

Makaledeki Şekil 3 sonucu görev görev ayırıyor. PGG, çocukların ortak bir havuza şeker verdiği işbirliği görevi Public Goods Game; DG, verme görevi Dictator Game; DEG, dürüstlüğün çocuk için daha yüksek ödülle çatıştığı Deception Game; MDs ise bir kişiye zarar vererek beş kişinin kurtarılıp kurtarılamayacağına karar verilen Moral Dilemmas anlamına gelir. Her panel karar modu kontrol edildikten sonra davranışın yaşla nasıl değiştiğini gösterir. Çizgiler sıradan en küçük kareler yönteminden tahmin edilen değerlerdir; gölgeli bantlar katılımcıya göre kümelenmiş %95 güven aralıklarıdır. Genel okuyucu için ana nokta ayrıntıdır: geniş Prososyallik sonucu birkaç oyundan kuruludur ve görev düzeyindeki eğriler birbirinin aynısı değildir.

Margoni et al. / Nature Human Behaviour CC BY 4.0

Sonuç slogan değildir

İki cazip slogan var ve ikisi de fazla basit.

Birincisi: **çocuklar doğaları gereği iyidir**. Makale bunu kanıtlamıyor. Örneklem, Kuzey İtalya'da orta gelirli nüfusa hizmet eden okul ve anaokullarından alınmış İtalyanca konuşan çocuklardan oluşuyor. Yazarlar geniş kültürel genellemelere karşı açıkça uyarıyor.

İkincisi: **düşünmek insanları bencil yapar**. Makale bunu da göstermiyor. Daha büyük çocuklarda yavaş prososyal kararlar güçlendi. Gelişimsel hikâye masumiyetten düşüş değil. Daha çok bir aktarım: hızlı seçimlerde erken görünen şey, düşünerek karar vermede giderek daha erişilebilir hale geliyor.

Mesele bu ayrım. Çalışma çocukların iyi mi kötü mü olduğunu sormuyor. Çocuklar büyürken hızlı ve

yavaş farklı karar modlarının prososyal davranışla nasıl ilişkili olduğunu soruyor.

Kanıt ne kadar güçlü?

Ana örüntü için makul derecede güçlü. Örneklem bu tür bir gelişim deneyi için büyük: **537 çocuk**, 3–10 yaş aralığına yayılmış. Tasarım çocukları hızlı ve yavaş koşullara rastgele atadı. Yazarlar tek oyuna dayanmak yerine birçok sosyal görevi birleştirdi ve örüntünün çeşitli sağlamlık testlerinden sağ çıkıp çıkmadığını kontrol etti.

Makale önemli ama daha az heyecan verici kontrolleri de bildiriyor. Sonuçlar yaş sürekli çizgi yerine yaş gruplarına ayrıldığında; en küçük çocuklar çıkarıldığında; anlama kontrollerini geçemeyen çocuklar dahil edildiğinde; hızlı koşula uymayan çocuklar çıkarıldığında; ve faktör yapısı küçük ve büyük çocuklar için ayrı tahmin edildiğinde de korundu.

Ama sınırlar gerçek.

Birincisi, **nötr bir koşul yoktu**. Çocuklar ya hızlı cevap vermeye zorlandı ya da beklemeleri istendi. Dolayısıyla makale hızlı ve gecikmiş kararları karşılaştırıyor; ikisini de kısıtlanmamış bir taban çizgisiyle değil.

İkincisi, çocuklara gerçek oldukları düşündürülse de partnerler hayaliydi. Bu kontrollü laboratuvar oyunları için normal, fakat çocukların gerçek sınıf arkadaşlarıyla canlı sosyal ortamda pazarlık etmesini izlemekle aynı şey değil.

Üçüncüsü, çalışma **ön kayıtlı değildi**. Veriler ve materyaller OSF üzerinden mevcut, ama bu çalışma analiz planını önceden kilitlemedi.

Dördüncüsü, örneklem kültürel olarak dar. Kuzey İtalya genel olarak "çocukluk" değildir. Prososyal gelişim sosyal normlar, eğitim, aile ekolojisi ve ekonomik bağlam arasında değişebilir.

Dolayısıyla güvenli güven düzeyi şu: bu örneklemin bu görev ve zaman koşullarında bildirilen gelişimsel örüntüyü gösterdiğine yüksek güven. Aynı eğrinin başka kültürlerde, görevlerde veya gerçek dünya etkileşimlerinde değişmeden çıkacağına daha düşük güven.

Neden önemli?

Yetişkinlerin ahlak tartışmaları sık sık basit bir modeli içeri kaçırır: dürtü hayvani taraf, düşünme medeni taraf. Gelişim psikolojisi bu modeli korumayı zorlaştırıyor.

Bu çalışmada en küçük çocukların hızlı seçimleri, aklın düzeltmesi gereken bencil bir taban değildi. Hızlı prososyallik zaten vardı. Gelişimsel değişiklik, yavaş ve düşünsel seçimlerin yaşla daha prososyal hale gelmesiydi.

Bunun yararlı bir sonucu var. Ahlaki gelişim yalnızca kötü dürtülerin bastırılması olmayabilir. Çocuk-

ların erken işbirlikçi, dürüst ve başkalarını gözeten yanıtları daha yavaş, daha düşünülmüş akıl yürütmeye taşımayı öğrendiği süreç de olabilir.

Bu "çocuklar saftır"dan daha sessiz ve daha iyi bir hikâye. Prososyalliğin çocukların hızlı yaptığı bir şey olarak başlayabileceğini ve zamanla bilinçli olarak da yapabildikleri bir şeye dönüşebileceğini söylüyor.

Kısa özet

Araştırmacılar 3–10 yaşlarında İtalyanca konuşan 537 çocuğu işbirliği, verme, dürüstlük, adaletsiz teklifleri kabul etme ve ahlaki ikilemleri içeren sosyal karar görevlerinde test etti. Çocuklar rastgele ya 10 saniye içinde hızlı cevap verme ya da cevap vermeden en az 10 saniye bekleme koşuluna atandı. Faktör analizi üç geniş örüntü buldu: Prososyallik, Sosyal İyimserlik ve Kabullenme. Ana sonuç gelişimseldi: en küçük çocuklarda hızlı seçimler gecikmiş seçimlerden daha prososyaldi; hızlı prososyallik yaşla görece sabit kaldı; düşünerek verilen prososyallik ise yaşla artıp yaklaşık 9–10 yaşında aradaki farkı kapattı. Çalışma çocukların evrensel veya doğuştan iyi olduğunu kanıtlamıyor. Tek bir Kuzey İtalya örnekleminde ve belirli laboratuvar koşullarında, erken prososyal dürtülerin kararlı kalabildiğini, düşünsel prososyal karar vermenin ise çocukluk boyunca güçlenebildiğini gösteriyor.

Abartısız değerlendirme

Makale ne gösteriyor: İtalyanca konuşan 537 çocukluk örneklemde zaman baskısı en küçük çocuklarda daha yüksek Prososyallikle ilişkiliydi; düşünerek verilen Prososyallik ise yaşla arttı ve geç çocuklukta yetişti.

Makul ama kanıtlanmamış olan: Erken prososyal sezgilerin, çocukların daha sonra düşünsel biçimde ifade etmeyi öğrendiği bir temel sağladığı. Örüntü bu yorumla uyumlu, ama tasarım doğuştan eğilimlerle erken sosyal öğrenmeyi temiz biçimde ayıramıyor.

Göstermediği şey: Bütün çocukların doğaları gereği iyi olduğu; düşünmenin çocukları bencil yaptığı; aynı gelişim eğrisinin kültürler arasında geçerli olduğu; ya da her prososyal davranış türünün aynı yolu izlediği.

Başlıca sınırlamalar: Zaman açısından nötr koşul yok; hayali partnerler; Kuzey İtalya okul örneklemi; ön kayıt yok; gerçek sosyal yaşamı basitleştiren laboratuvar oyunları.

Genel okuyucu ne kadar güvenmeli? Bu çalışma içindeki bildirilen örüntüye oldukça yüksek güven. Daha geniş gelişimsel yoruma orta güven. İnsan doğası hakkındaki kapsamlı iddialara düşük güven.

Kaynaklar

Margoni et al., Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood, Nature Human Behaviour (2026)
https://doi.org/10.1038/s41562-026-02487-4

Open Science Framework repository for study data and materials
https://osf.io/xpsqe/overview